

Møte for lukkede dører
onsdag den 29. juni 1949 kl. 9.

President: Johan Wiik.

Dagsorden:

1. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om overenskomster inngått med fremmede makter (innst. S. G.).
2. Innstilling fra spesialkomiteen for industrisaker om kjøp av aksjer i Norsk Hydro (innst. S. E.).
3. Innstilling fra finans- og tollkomiteen om tollavgifter fra 1. juli 1949 (budsjett-innst. S. nr. 249).

Presidenten: Møtet foreslåes satt for lukkede dører - og presidenten anser det som bifalt.

Videre foreslår presidenten at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet, og anser det som bifalt. Under behandlingen av sak nr. 1 foreslår presidenten at utenriksråd Skylstad, ekspedisjonssjef Melander og sekretær Motzfeldt gis adgang til møtet - og anser det som bifalt.

Sak nr. 1.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om overenskomster inngått med fremmede makter (innst. S. G.).

Komiteen hadde innstillet:

Utenriksdepartementets melding om ikke-offentliggjorte overenskomster inngått med fremmede makter i 1948 - vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 2.

Innstilling fra spesialkomiteen for industrisaker om kjøp av aksjer i Norsk Hydro (innst. S. E.).

Presidenten: Presidenten foreslår her at byråsjef Gunnar Moe gis adgang til møtet - og anser det som bifalt.

Saken i sin alminnelighet ble satt under debatt.

Ingvaldsen: Denne sak vedrører bemyndigelse for Industridepartementet til å kjøpe aksjer i Norsk Hydro for inntil 500 000 kroner. Innstillingen gjør rede for hvorledes aksjene er fordelt på forskjellige grupper, og innstillingen behandler her også temmelig nøye særlig en aksjepost som tidligere har tilhørt det sveitsiske selskap I. G. Chemie.

Således som innstillingen er formet, vil jeg gjerne få lov til å peke på - for å unngå misforståelser - at den komiteuttalelsen som er sitert i innstillingen, ikke vedrører de aksjer som det her gjelder innkjøp av i dag. Komiteens uttalelse fra 1947 gjelder hele den aksjepost som Direktoratet for fiendtlig eiendom beslagla, og som tidligere hadde tilhørt I. G. Chemie. Denne aksjepost er det ikke helt klart om Norge får beholde eller om den må overlates til Sveits. Det er en sak som senere vil bli avgjort. Når det er tatt med her i innstillingen, er det, såvidt jeg forstår, for at man skal få en oversikt over hvorledes aksjene fordeler seg på forskjellige grupper. Etterat Direktoratet for fiendtlig eiendom hadde beslaglagt de tyske aksjer i Norsk Hydro og dessuten den aksjeposten til I. G. Chemie, ville den norske stat få omtrent 44 % av aksjene. Dessuten er det en norsk privat gruppe som har 8,2 %. På norske hender vil det derfor i alt bli litt over 52 % - majoriteten i selskapet. Det foreslås nå at man skal kjøpe opp en del aksjer som utbys til salgs, men som ikke tilhører noen av disse større grupper, men posten Diverse. Her er komiteen, unntatt Ingvaldsen og hr. Wright, enig med departementet. Mindretallet finner imidlertid at et sådant kjøp som dette ikke er tilrådelig i dag, fordi selve oppkjøpet av aksjene vil kreve utenlandsk valuta - dollar, og kjøpet i seg selv vil neppe ha noen som helst innflytelse på om aksjemajoriteten i Norsk Hydro kommer på norske hender eller ikke. De 500.000 kr. som det her er snakk om, utgjør ikke mer enn 3.700 aksjer, hvis man regner med den gunstige kurs som aksjene i dag tilbys til på verdensmarkedet, og det er ikke mer enn 0.42 pst. av hele aksjekapitalen. Et innkjøp av aksjer til 500.000 kr. har ingen som helst innflytelse på avgjørelsene i generalforsamlingene i Hydro.

Jeg forstår det sånn at departementet anser det usikkert om staten får beholde de aksjer som tidligere har tilhørt I. G. Chemie. Hvis det er tilfellet, hvis altså de aksjene må leveres tilbake til Sveits, vil staten sikkert beholde 34 pst. av aksjene og norske statsborgere 8.2, dvs. i alt 42.2 pst. For at Norge skulle få aksjemajoriteten, måtte det derfor skaffes ytterligere 8 pst. av aksjene. Det svarer til 70.000 aksjer. Det vil imidlertid etter min mening være helt utenkelig å få kjøpt opp så mange aksjer på det frie marked. Dessuten vil det bli en nokså dyr historie. Selv om man regner med den lave kurs som tilfeldigvis gjelder i dag, på grunn av at det er utbyttebegrensning på Hydros aksjer og at en del av eierne i utlandet er i akutt mangel på dollar, vil de 70.000 aksjer koste etter kurs 135 kr. pr. aksje 9.5 millioner kr., etter pari kurs 12.6 millioner kr. og etter

markedskursen, altså kursen her i landet på aksjene, 20 millioner kr.

Etter min mening er det helt hensiktsløst å kjøpe aksjer for 500.000 kr. Hvis man skulle gjøre det, måtte man være forberedt på å bruke et beløp på 10-20 millioner kr., avhengig av kursen, og sånn som situasjonen er i dag med valuta her i landet, er det etter min oppfatning iallfall en ytterst dårlig anvendelse av valuta. Jeg tillater meg derfor å oppta forslag om at St.prp. nr. 99 ikke bifalles.

Norevik (komiteens ordfører): Jeg vil be om at man får rettet en trykkfeil i proposisjonen og innstillingen. Det står i innstillingen, første spalte, helt nederst like foran oppsummeringen av aksjepostene:

«I forbindelse med registrering av Hydro-aksjer som sirkulerer i utlandet og ombytning av disse til navneaksjer, er det fra Sveits anmeldt til 11.550 aksjer.»

Det skal være 10.559. Jeg vil be om at det blir rettet.

Når hr. Ingvaldsen sier i sitt innlegg her at den uttalelse som spesialkomiteen for industrisaker kom med i 1947 og som er gjengitt i innstillingen, bare tok sikte på I. G. Chemie's aksjepost, så synes det meg å være en nokså tynn prosedyre hr. Ingvaldsen fører på det grunnlag. Hadde det interesse for den norske stat og for Norge å få hånd om den aksjegruppen I. G. Chemie hadde, for å sikre seg den sterkest mulige posisjon i Norsk Hydro, da skulle det være selvfølgelig at det måtte ha like stor interesse å sikre seg også andre aksjegrupper som i dag er på utenlandske hender. Om man bruker det resonnementet, så er det jo ikke noe i veien for at de aksjer som Industridepartementet nå ber om bemyndigelse til å kjøpe, kan gå over på franske og sveitsiske hender og gjøre deres posisjon enda sterkere. Alle de aksjer som Norge kan få kjøpt opp, tjener nøyaktig det samme formål: Å styrke de norske interesser i Norsk Hydro. Jeg kan derfor ikke si meg samd i det resonnement og det syn som hr. Ingvaldsen tilkjennegav. Jeg tror at i realiteten blir det samme enten det er I. G. Chemies aksjepost, eller det er tilfeldige spekulanter - som man skulle ha grunn til å tro det var her - som slenger sine aksjer ut på markedet til en så lav kurs som 135, når noteringen i dag er 315. Når hr. Ingvaldsen og mindretallet sier at så små beløp som 500 000 kroner ikke vil bety noe for å sikre vår posisjon i Norsk Hydro, så er det riktig at med 600 aksjer eller 500 000 kroner styrker vi ikke vår stilling så svært meget.

Jeg mener at Stortinget bør gi sin tilslutning til den linje som Industridepartementet har lagt opp, og som går ut på at man skal forsøke å kjøpe aksjer, spesielt når man kan få kjøpt dem til en så lav kurs. Flertallet mener i hvert fall at det er riktig av Industridepartementet å følge den linje. Det svarer også til det som industrikomiteen sa i 1947, og det syn som man den gang hadde på Norsk Hydro og den utenlandske kapitalens innflytelse i selskapet.

Natvig Pedersen (komiteens formann): Så vidt jeg forstår, har der ikke vært noen uenighet om at det var en klar norsk interesse å sikre de aksjer som har stått i I. G. Chemie, for den norske stat. Komiteen har gitt uttrykk for det tidligere, og det har fått tilslutning her i Stortinget. Det er vel heller ikke noen tvil om at det er en klar norsk interesse å sikre den norske gruppe flertallet og dermed ledelsen i Hydro. Og etter mitt skjønn er det også en klar norsk interesse - innenfor den norske gruppe igjen - å sikre den norske stats stilling. Det skulle derfor være en ganske naturlig ting, når en har høve til å kjøpe opp aksjer som i dag er på utenlandske hender, at en da nytter den sjanse. Og den står for meg som en ytterst negativ holdning, den som hr. Ingvaldsen inntar i dette spørsmål, når han ikke vil være med på dette fordi man med dette mindre kjøp som man her har en sjanse til å kunne foreta, fordi man ved å sikre seg denne forholdsvis lille gruppe, ikke kan sikre seg et flertall for det tilfelle at man ikke får beholde alle I. G. Chemies aksjer. Fordi man med det kjøp som det her gjelder, ikke kan sikre seg et flertall, vil hr. Ingvaldsen overhodet ikke kjøpe, til tross for at aksjene er budt ut til en ualminnelig rimelig kurs.

Hvis jeg skulle ha noen bemerkning å gjøre til proposisjonen i dette tilfelle, måtte det være, at når man først skal ha en bemyndigelse til dette, som jeg synes det er en klar og naturlig ting at departementet får, så er det et meget beskjedent beløp departementet ber om. Det kunne jo tenkes at en også fikk sjansen til å kjøpe flere aksjer. Men jeg går ut fra at departementet da vil komme tilbake. Jeg mener vi her slår fast den linje at den norske stat skal sikre seg slike aksjer som kan skaffes, og som i dag er på utenlandske hender, sikre dem for Norge, fordi det er en klar norsk interesse at det skjer. Og den som har best høve til å gjøre det i dag, er den norske stat.

Skogen: Eg har tidlegare her frå talarstolen gjort gjeldande at arbeidarane og funksjonærane ved Hydro burde få høve til å få nokre aksjar på rimelege vilkår. Det same meiner eg i dag. Og eg er samd i det som står for hr. Solbergs rekning her i tilrådinga. Når dette ikkje har komi med, gjev det ingen grunn til kritikk mot ordføraren - det var eg sjølv som ikkje passa på.

Statsråd Evensen: Her er det jo ikke spørsmål om noen storstilet aksjespekulasjon. Det er rent leilighetsvis at det kan være Hydro-aksjer til salgs på markedet. Og det har altså forekommet i enkelte tilfelle etter at vi hadde det store oppgjøret med franskmennene, som er godtatt her i Stortinget, at det har meldt seg enkelte poster. De kan være til salgs en dag, og så er de ikke lenger til salgs. Det var årsaken til at vi i juni tok en kongelig resolusjon på å kjøpe de aksjene som er omtalt i proposisjonen. Samtidig var det klart i Regjeringen at man ønsket å ha en fullmakt fra Stortinget til

å kunne kjøpe aksjer, om en leilighet måtte by seg. Det er ingen som kan vite hvor mange aksjer som kan bli til salgs, eller i tilfelle til hvilken kurs. Det kan endre seg fort. Det som er helt på det rene, er at det i de siste dager nesten hver dag har vært aksjeposter til salgs på Amsterdambørsen. Det er mulig at det er franske aksjer som sirkulerer i utlandet, men det kan også være noen av de aksjer som ellers har sirkulert rundt på aksjebørsene. Men vi har i departementet en bestemt kjensle av at i de siste dager har kursen strammet seg ganske vesentlig, og det er vel meget sannsynlig at det er den organiserte franske gruppe som nå har begynt å kjøpe opp. Den «organiserte» franske gruppe som jeg snakker om, er Banque de Paris og en bank til, som har organisert en ikke uvesentlig del av de franske aksjer. Etter at vi hadde hatt forhandlinger med franksmennene - og senere - som førte til at alle Hydro-aksjer skulle registreres på navn, er den franske gruppe konsolidert i ganske sterk grad - dette med registrering på navn er nyttet - på samme måte som Norge har fått oversikt. Som det er nevnt i innstillingen, har den franske gruppe 38,9 pst. av aksjene, men hele denne aksjestokken er ikke organisert, men en ikke uvesentlig del av den.

Det som det her gjelder, er spørsmålet om fortsatt norsk kontroll over Hydro. Jeg regner med at det meget lenge enda vil komme til å sirkulere fri aksjer i Hydro både ute og hjemme, og det er ingen grunn til å tro at den franske organiserte gruppe vil selge sine aksjer; det foreligger ihvertfall ingen ting som kan tyde på det. Av den oppstilling som er inntatt på side 1 i innstillingen, fremgår det at den franske gruppe har 38,9 pst. Hele denne stokken er altså ikke organisert. Vi må se dette i sammenheng med den konsolidering som har funnet sted i de siste par år. I. G. Chemie's aksjer er samlet i et par bestemte banker i Basel, og det er en nokså intim forbindelse mellom dem som kontrollerer de franske aksjer og dem som kontrollerte I. G. Chemie's aksjer. Hvis vi skulle tape rettssaken mot I. G. Chemie og ikke få kontrollen over I. G. Chemies aksjer, vil stillingen bli som den foreligger nå, at de franske aksjer og I. G. Chemies aksjer tilsammen utgjør 47 pst. Mot det står den norske stats aksjegruppe på 33,9 pst. og den organiserte norske gruppe på 5 pst., det såkalte Oslo-konsortium. De andre norske aksjer som utgjør ca. 3 pst., er aksjer som er spredt på en rekke forskjellige hender, og som man ikke i en gitt situasjon kan regne med å ha noen særlig kontakt med.

Hr. Ingvaldsen spurte om departementet så slik på det at vi kom til å tape rettssaken mot I. G. Chemie. - Nei, det gjør vi ikke. Da hadde vi selvfølgelig søkt å finne en annen utvei. Men saken er påstevnt ved Oslo byrett, og det man skal ha klart for seg, er at rettssak om disse aksjer antagelig ikke bare kommer til å versere ved norske domstoler, men at det også kommer til å bli reist rettssak ved internasjonale domstoler, altså en meget langsiktig affære. Den norske stat kan ikke i dag stemme på vegne av I. G. Chemie-aksjene, den

kan kun stemme på vegne av de 33.9 pst. som staten har. Det vil ikke skje noen vesentlig endring i maktforholdet før rettssaken om I. G. Chemies aksjer er avgjort, men enhver aksje som legges til den franskeide gruppe på 38.9 pst., øker den største aksjonærgruppe i Hydro, og muligheten for å beholde norsk kontroll over Hydro minker etterhvert som denne gruppe konsolideres.

Hr. Skogen nevnte at arbeidere og funksjonærer ved Hydro burde få aksjer. Det er all right. De har ikke vist noen særlig interesse for det. Hydroarbeidernes forbund, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, har noen få aksjer i Hydro, slik at de kan følge med. Noen særlig interesse utover det har jeg ikke sett. Ihvertfall ser jeg på det slik at når det gjelder hjemkjøp av aksjer hvor det må brukes valuta, bør det bare skje til bestemte formål som dette, det bør ikke stilles valuta til disposisjon for private. Jeg tror at hverken arbeidere eller funksjonærer i Hydro vil innlate seg på valutaspekulasjoner. Vi har bitre erfaringer fra den gang departementet stillet valuta til disposisjon for en bestemt person for hjemkjøp av aksjer i Union i saneringsøyemed. For å si det på en pen måte, så skapte det vanskeligheter og komplikasjoner. Det var staten som burde kjøpt også de aksjene.

Hambro: Jeg vil gjerne ha understreket at med vedtagelsen av denne innstilling er intet foregrepet med hensyn til det konstitusjonelle ansvar for det kjøp som er foretatt uten noen bevilgning. Det vil protokollkomiteen komme til å gi sin innstilling om til neste år. Men jeg vil ha uttalt min betenkelighet ved den fremgangsmåte som her er fulgt. Det er formodentlig riktig at det denne gang er gjort en god spekulasjon, man har kjøpt aksjer på dags varsel som det heter, til en kurs som - hvis man uten videre kunne sammenligne konverterte dollar med kroner - er meget fordelaktig. Men staten er ikke og skal ikke være en spekulasjonsinnretning, og hvis man godkjenner at staten, uten bemyndigelse av Stortinget og på et grunnlag som er overordentlig lite konstitusjonelt tilfredsstillende, nemlig muntlig konferanse med Finansdepartementet og Norges Bank, disponerer valuta, så er det en temmelig farlig presedens for fremtiden. Forholdet er jo her at den eneste som kan kjøpe i dollar, er den norske stat, og det vil ingen sak være for den norske stat å gjøre gode forretninger ved å benytte sin monopolstilling i så henseende til å kjøpe, den ene dag aksjer og den annen dag en hvilken som helst art av nødvendighetsartikler som kan selges med overpris her hjemme. Etter min mening er dette det betenkelige ved saken. Med den nød vi har på dollar i landet, med de vanskeligheter vi kjenner til fra hver eneste dag med den strenge valutapolitikk som føres av Norges Bank, slik at stipendiater, universitetslærere og andre som skal ut, ikke kan få det minste beløp av dollar, er det uhyre lite tilfredsstillende at staten benytter dollar til spekulasjon.

Vi er alle på det rene med det ønskverdige i at ledelsen av Hydro ligger på norske hender. Men vi er ikke alle enige i den fremgangsmåte man her har brukt. Her gjelder det 600 aksjer som er kjøpt i dollarbeløp, som kunne ha vært anvendt på en for samfunnet uhyre meget mer fruktbringende måte enn ved denne spekulasjonsforretning, som sett i forhold til totaliteten allikevel har en underordnet betydning.

I konklusjonen på innstillingen er det intet uttalt om at de 500 000 kroner skal gå til innkjøp utelukkende av aksjer på utenlandske hender; og i de i og for seg meget riktige bemerkninger som falt fra statsråden, lå det også en antydning om at pengene kunne brukes til å kjøpe løse norske aksjer. Det er for så vidt logisk, man har jo ingen som helst garanti for at ikke disse aksjer kan selges til sveitsere eller til andre. I det hele tatt er de rettslige spørsmål her uhyre komplisert, og det er grunn til å gå frem med den aller største forsiktighet. Men det er jo langt å foretrekke, hvis Stortinget bifaller at man går inn på den meget spekulative vei som departementet her innbyr oss til, å ha en bevilgning på statsbudsjettet fremfor å risikere at Regjeringen også fortsatt, hvis en aksjemegler mener at det kan gjøres en god forretning på en tid da Stortinget er samlet, uten bemyndigelse og uten samtykke disponerer dollarmidler til kjøp av aksjer. Det er ingen tvil om at den annen utvei, den som innstillingen her peker på, overensstemmende med proposisjonen, er langt å foretrekke. Men etter mitt skjønn er Stortinget inne på farlige veier, hvis vi skal overlegge i det enkelte tilfelle hva der ville være en god spekulasjonsforretning og hva der ikke ville være en god spekulasjonsforretning. Så snart man avviker fra de sikre konstitusjonelle veier, er vi farlig stillet. Den ene gang kan en spekulasjon falle meget heldig ut, den annen gang kan en spekulasjon falle uheldig ut, og det konstitusjonelle ansvar vil være nøyaktig det samme hva enten spekulasjonen faller heldig ut eller den faller uheldig ut. Jeg har gjerne villet understreke dette, fordi der så ofte er en tendens til å overse de formelle konstitusjonelle hensyn som kan og bør og må spille en stor rolle ved alle Stortingets avgjørelser.

Ingvaldsen: Statsråden uttalte at det ikke var noen grunn til å frykte at vi vil gå glipp av aksjer som har tilhørt I. G. Chemie. Vel, er det tilfelle, er saken grei, da vil 52,2 pst. av aksjene i Norsk Hydro være på norske hender. Statsråden bekreftet også at hvis I. G. Chemie-aksjene ikke kunne beholdes i Norge, ville Norge ikke få aksjemajoriteten. Da kan jeg ikke forstå at det har noen som helst hensikt at Industridepartementet, fordi det f.eks. får et billig tilbud på aksjer, kjøper opp en post på 600 aksjer, det vil si 0,07 pst. av antallet aksjer. Det er jo bare å skvette pengene bort.

Det har vært sagt at det har vært en god forretning å kjøpe dette. Jeg er ikke så helt sikker på det. Her må man betale i dollar, og det utbytte man får, er i kroner - etter

5 pst. er det 9 kroner pr. aksje. Etter min mening ble spørsmålet om hvem som skal ha herredømmet i Hydro, i det vesentlige avgjort i og med avtalen med Frankrike om tilbakeleveringen av de 75 000 aksjer, for etter det tidspunkt er det aksjeposten i I. G. Chemie som er helt avgjørende.

Statsråd Evensen: Hr. Hambro kom inn på det konstitusjonelle forhold og viste til at det ble gjort det og det bare etter muntlig konferanse med Finansdepartementet. Jeg tillater meg å vise hr. Hambro til stortingsproposisjonen, hvor det heter:

Ved kongelig resolusjon av 3. juni 1949 ble bestemt:

«Motverdien i norske kroner for kjøpesummen for 600 aksjer i Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstofaktieselskab - i alt \$ 16 350 med tillegg av kurtasje og omkostninger, tillates dekket av bevilgningen for 1948/49 under kap. 1009, Tilfeldige utgifter i alminnelighet.»

Så får da jeg i ro avvente protokollkomiteens innstilling for den saks vedkommende. Jeg vet ikke hvilket resultat den vil komme til, men overfor det norske folk avventer jeg dommen med nokså stor ro.

Når det gjelder valøren av ordvalget, brukte hr. Hambro i sitt innlegg ustanselig ordet «spekulasjon». Jeg har poengtert at det her ikke er spørsmål om at staten skal begynne aksjespekulasjon. Her er det spørsmål om at kontrollen over landets største bedrift skal være på norske hender. Jeg tillater meg å spørre hr. Hambro og hr. Ingvaldsen: Er det herrenes ønske at kontrollen over Hydro heller skal ligge på utenlandske hender enn at den norske stat skal søke å bevare den kontroll og innflytelse den har i dag, og øke den og sikre den? Jeg viser til de veldige investeringer som er gjort i Hydro etter krigen, og hvor Stortinget har gått med på ekstraordinære avskrivninger for å gjennomføre investeringene. Det er da klart at man ved denne investering tar bort et skattefundament i anleggstiden, både for stat og kommune. Vil det være noen resong i at man overfor et selskap hvor perspektivet skulle være at det på ny skulle komme under utenlandsk kontroll, skulle gå til den slags ekstraordinære skritt? Jeg synes ikke det ville være helt konsekvent.

Ellers er det jo mange og store interesser knyttet til Hydro fra norsk næringslivs side, også når det gjelder eksporten og når det gjelder Hydros fremtidige investeringer. Hydro har vårt lands teknisk best oppbygde apparat samlet på én hånd, det beste forskningsapparat osv., og det har planer om nye investeringer. Det ville etter min oppfatning være til fundamental skade om man ikke skulle gjøre hva man kunne for fortsatt å ha dette under norsk kontroll.

Når det gjelder de norske aksjer, som hr. Hambro var inne på, tillater jeg meg å gjøre oppmerksom på at hva angår de ca. 5 pst. Hydro-aksjer som sitter på det såkalte «Oslo-konsortiet»s hender, har staten option på de aksjene, de kan

ikke selges til utlandet. Dette er Stortinget kjent med fra den gang man vedtok oppgjøret. Her er det ikke, hr. Ingvaldsen, spørsmål om kjøp av de 600 aksjer. Der har jo hr. Hambro gjort oppmerksom på at det står jeg og Regjeringen ansvarlig for overfor protokollkomiteen for neste år. Det som det er spørsmål om her, er å få en fullmakt til å kjøpe aksjer for inntil 500 000 kroner. Jeg vet ikke hvor mange det vil bli, men jeg skulle ønske at vi kunne få benytte det beløpet. Det er også det å bemerke at det er ikke bare spørsmål om dollar. I visse fall er det også aksjer til salg i pund. Men selve valutasituasjonen gjør jo at man ikke kan gjøre noen storstilet affære her, og det viser vel også det som hr. Ingvaldsen selv understreket og nesten latterliggjorde: «Dette beløpet 500 000 kroner, hva skal de med det?» Det er for å ha en sjanse til, hvis en gunstig anledning byr seg, å kjøpe aksjer på de utenlandske børser, dersom vi har råd til det og dersom kjøpet er gunstig for å styrke den norske stats aksjeportefølje.

Moseid: Det som denne sak gjelder, er en bemyndigelse for Regjeringen til å kunne benytte 500 000 kroner til innkjøp av aksjer i Hydro. Jeg synes der er sterke grunner som taler for at man begrenser debatten til det som foreligger. I hvert fall vil jeg ta bestemt avstand fra at man her trekker opp vyer for fremtiden i noen retning. Ganske visst er det et hemmelig møte, men det gjelder spørsmål av en slik art at det ofte i årenes løp har vist seg at uttalelsene blir kjent, og jeg kan ikke skjønne annet enn at dette da kan virke til spekulasjon i aksjer utenfra. Vi vet alle, som har fulgt utviklingen i 1920-årene når det gjaldt vår valuta, hvorledes det fremkom uttalelser som virket som en offentlig garanti for at man skulle tjene på å spekulere i norske kroner, og det førte til fryktelige resultater for vårt land. Jeg synes det er betenkelig å uttale seg her om hvorledes Regjeringen skal forholde seg i fremtiden i dette spørsmål, uansett om hver enkelt av oss kan ha sin mening om det.

Så vil jeg gi min tilslutning til hva hr. Hambro uttalte om det konstitusjonelle spørsmål. Jeg tror det er riktig å være varsom her. Jeg har inntrykk av at det i tiden etter frigjøringen har vært ganske annerledes løse forhold på dette område enn det var før, og jeg tror det er mange reelle hensyn som gjør det nødvendig at man påny gjør det klart at det som mange kaller formelle spørsmål, det er i høyeste grad reelle spørsmål. Jeg vil derfor gjerne understreke at man skal vise stor varsomhet med å gå utenfor de regler som gjelder i vår forfatning.

Hammerstedt: Vi har stadig fått inntrykk av, og det er også gitt uttrykk for det fra forskjellige hold, at Norge har aksjemajoriteten i Norsk Hydro - det vil si, staten har 44.4 % og så er det 8.2 % på private hender som blir regnet som norske sammen med statens. Det har vært snakket svært lite om I. G. Chemie. Jeg har inntrykk av etter det innlegg som

statsråden hadde, at nu er det muligheter for at disse aksjer blir godkjent for I. G. Chemie. Jeg synes utviklingen hele veien har vært nokså ubehagelig for den norske stat, først med disse 70 000 aksjene som Frankrike på en lettvinnt måte fikk og dermed en stor innflytelse, og dertil dette at man ikke ennå har fått avgjort hvem som skal ha de 9.9 % av aksjemengden som er på I. G. Chemie's hender, eller på det nye selskaps hender, det har jo antatt nytt navn, det gamle luktet antagelig for meget av Nazi.

Forholdet er jo det, såvidt jeg har forstått, at Vestmaktene har avgjort at I. G. Chemie var et underbruk av I. G. Farbenindustrie. Det er for all verden slått fast at I. G. Farbenindustrie var et naziforetagende, og dets datterselskap, I. G. Chemie i Basel i Sveits, burde som følge derav lidt samme skjebne som I. G. Farbenindustrie. Hadde dette vært avklart eller slått fast ved en internasjonal rett eller domstol, hadde vi i dag hatt sikkerhet for at majoriteten av Hydros aksjer var på norske hender, dvs. 44.4 % på staten og 8.2 % på private, som staten har forkjøpsrett til.

Jeg synes det ville vært riktig at vi forlengst hadde fått avgjort dette. Jeg forstod statsråden slik at motparten nu har opptatt saken og uttatt stevning i Oslo byrett, og etterat den dommen er avgjort, vil saken gå sin gang til internasjonal rett og domsavsigelse, og statsråden sa videre at det vil ta tid - det vil ta år. Men selv om vi skulle vinne saken, har vi noen garantier for hva som kan komme til å skje i mellemtiden, mens dette pågår?

Statsråden var også inne på et meget viktig punkt da han sa at Hydro i de siste år har hatt store avskrivninger og nedskrivninger til fordel for selskapet - selvfølgelig verdier som arbeidere og funksjonærer har opparbeidet, og som nå er avskrevet og er postert på aksjehavernes hender.

Jeg tror vi må se å få en fortgang med denne rettsavgjørelsen, få klarlagt dette snarest mulig. Der foregår jo også andre ting. Vi ser her av proposisjonen at det er ikke mulig å få eiernes navn for 10 559 av de aksjer som sirkulerer i Sveits. Vi skal være oppmerksomme på at disse karene, de arbeider i det skjulte. Og hvis vi ikke får klarlagt dette, kommer jo hele Hydros anlegg inn under en helt ny synsvinkel. Jeg vil derfor anmode statsråden om at der fra departementets side blir gjort fortgang med å få avgjort hvem som skal ha eiendomsretten til disse 9.9 % av aksjene som nu er oppsatt som tilhørende I. G. Chemie i Basel.

Hambro: Den ærede statsråd kom med endel uttalelser om Hydro og Hydros betydning som jeg tror vi alle kan være enige i. Ellers talte han om andre ting enn dem jeg hadde nevnt, og jeg vil gjerne gjenta det spørsmål som forblev ubesvart: Er det tanken å bruke disse 500 000 til oppkjøp ikke bare av aksjer på utenlandske hender, men også av aksjer på norske hender? - Statsråden svarte at Oslogruppens 5 % har staten

forkjøpsrett til, men der svever jo også et betydelig antall aksjer på norske hender som ikke disponeres av Oslogruppen, og det er opplyst i proposisjonen og i innstillingen at i 1948 kjøpte staten 10 aksjer gjennom Den Norske Creditbank til en kurs av kr. 290.- pr. aksje. Slik som fremstillingen er gitt, får man inntrykk av at dette har vært 10 av de svevende norske aksjer. Der er ikke uttalt noe om valuta i den forbindelse, mens det uttrykkelig er nevnt at ved de aksjer som var utbudt gjennom et fondsmeglerfirma i Oslo, skulle betalingen ydes i fremmed valuta.

Det som er forholdet her, det er jo nødvendigheten av å veie mot hverandre de forskjellige offentlige hensyn som betinger disponeringen av våre altfor små reserver i dollar, og jeg vil se med bekymring at man anvender noen nevneverdige dollarbeløp, selv små dollarbeløp, på den måte som man her innbys til.

Statsråden synes å ligge under for en agitasjonsmessig vurdering av ordet «spekulasjon». Efter all almindelig sprogbruk er det selvsagt spekulasjon, og deri ligger ikke noe nedsettende at man vurderer opportuniteten og betingelsene i de forskjellige kjøp som kommer gjennom meglerne, at man slår til på dagen, at man forsøker å legge det slik tilrette at man kan erobre en aksjemajoritet osv. - det er i vanlig og helt objektiv forstand aksjespekulasjon. Deri kan ligge varetagelsen av berettigede statsinteresser. Selve ordet rommer ingen kritikk, men begrepet er ganske klart. Og når statsråden like overfor en påvisning av konstitusjonelle betenkeligheter eller av former som ikke har vært opprettholdt, svarer at det norske folk vil godkjenne det, så er jo det det rene demagogi og ingen ting annet. Uansett om et kjøp er heldig eller uheldig, har protokollkomiteen, og derigjennom Odelsting og Storting, å vurdere de former som har vært iaktatt og å påtale det hvis de former ikke er konstitusjonelle. Enhver appell utover dette til en folkemening når det gjelder en sak som denne, ligger utenfor rammen av hva en Regjeringen har å ta hensyn til under sine overveielser av konstitusjonelle spørsmål og av konstitusjonelle former.

Nå bringes - hvis innstillingen blir vedtatt - saken inn i et riktig spor forsåvidt som Regjeringen, innen rammen av alle de former vi ønsker iaktatt, kan foreta oppkjøp til de relativt beskjedne summer som det her er tale om. Men jeg vil be statsråden om, når oppkjøp foretas, å vurdere meget omhyggelig disponeringen av våre dollarressurser. Vi skal jo også gjøre rede for dem utadtil. Der er et visst misforhold i dette at man selv til de mest påkrevde innkjøp fra utlandet ikke kan få disponere 5 dollar til det nødvendigste, og at staten så kjøper opp disse aksjer som ikke materielt influerer på stillingen, for tusener av dollar.

Torp: Jeg er enig med hr. Moseid i at vi bør søke å holde oss til den sak som foreligger, og jeg skal bestrebe meg på å gjøre det sålangt som det lar seg gjøre.

Det forekommer meg at denne sak, hvis vi skal holde oss til den, ligger slik an, når den har vært behandlet her i denne sal tidligere, og i utvalg og i Regjeringen hvor spørsmålet har vært oppe, at vi har vært enige om én ting, som vi har sett som en meget vesentlig ting, og en ting av stor nasjonal verdi og interesse, og det er at Norge skulle få hånd om denne store bedrift. Det er kjernen i saken. Når vi i dag står overfor dette spørsmål om å kjøpe aksjer for å styrke og underbygge vår stilling, synes jeg flertallet har valgt en riktig linje, i aller høyeste grad en riktig linje.

Jeg kan fullt dele dette synet som kom til uttrykk hos hr. Hambro at man her skal være varsomme når det gjelder disponeringen av dollar. Jeg er helt enig i det, men jeg tror at vi også må se det ut fra den oppgave vi har å løse, dette å etterkomme et sterkt folkeønske, og jeg tror også vi kan si sterkt ønske i Stortinget, om å sikre denne store bedrift for norske interesser, og da har man bare en eneste vei å gå når man står overfor et aksjeselskap, og det er å kjøpe de aksjer som er ledige.

Jeg tror også statsråden svarte hr. Hambro på et av de spørsmål han stilte, og som hr. Hambro selv sa at han ikke fikk svar på. Såvidt jeg erindrer - hvis jeg ikke oppfattet statsråden galt - svarte han med å si at pengene skulle brukes til oppkjøp av aksjer på den utenlandske børs, det vil si utenfor landets grenser.

Når det gjelder ordet «spekulasjon», har selvfølgelig hr. Hambro sine ord i behold når han sier at deri ikke ligger noe nedsettende, men jeg skulle tro at hr. Hambro også er godt kjent med den vanlige oppfatning av ordet «spekulasjon» i folket. Dette er et hemmelig møte, og man bruker jo av og til å offentliggjøre referatene, og det er først da at ordet får en betydning, og da vil det i hr. Hambros munn ha den betydning som man i alminnelighet tillegger det, at det er en handling som ikke er særlig tiltalende ihvertfall for staten å gjøre. Mitt inntrykk var også av hr. Hambros første innlegg at hans sterkeste bekymring lå i at det var staten som i tilfelle fikk denne spekulasjonsgevinsten, og ikke de private. Nei, nei, hr. Hambro rister på hodet, men slik oppfattet jeg ham, og referatet kan også leses på den måten.

Det konstitusjonelle spørsmål kan man selvfølgelig drøfte. Statsråden gjorde oppmerksom på at Regjeringen har gjort det eneste riktige som kunne gjøres, nemlig å bringe det inn for statsråd, ta en kongelig resolusjon, og dermed bringe det inn i den form og under den kontroll som vår konstitusjon foreskriver både for protokollkomiteen og for Odelstinget. Om en har handlet galt, får vi da avvente å se. Det er ikke folket som i og for seg skal avgjøre tingen, det er Odelstinget som skal avgjøre det, men jeg tror nok at selve handlingen vil bli godtatt av det norske folk. Jeg tror også at Odelstinget i sin tur, når denne saken blir forelagt der, vil komme til å godkjenne den handling som her er foretatt. Jeg vil derfor gjerne for mitt vedkommende understreke at jeg synes det er riktig at Stortinget i dag

vedtar den innstilling som foreligger. Jeg synes også at det står i samsvar med den holdning som Stortinget tidligere har tatt i denne sak, at vi skal søke, så langt som avveiningen av de forskjellige interesser kan tilsi, å kjøpe de aksjer som kan sikre oss et flertall i Norsk Hydro.

Hr. Hammerstedt var også inne på denne sak med I. G. Chemie. Såvidt jeg erindrer, har Stortinget full orientering om det spørsmål, men hvis jeg ikke erindrer feil, var saken noe anderledes enn slik den ble fremstilt av hr. Hammerstedt. Såvidt jeg vet, er det fra norsk side påstått at denne aksjeposten er vår, at aksjene er norsk eiendom, og at det er de som i dag påstår noe annet, som får prosedere. Det vil si, vi har svært liten innflytelse på sakens gang. Vårt standpunkt er, at aksjeposten, som jeg sa, er vår, og det er de andre som i tilfelle får prosedere for å oppnå at retten kan komme til et annet resultat. Hvis jeg tar feil, ber jeg om unnskyldning, men dette er min oppfatning.

Ordet «demagogi» ble også brukt i denne forbindelse. Jeg synes nok at man i denne sak finner fram til de sterke uttrykk, og jeg kan godt skjønne det. Jeg regner med at man går ut fra at denne debatt skal offentliggjøres. Ordet «demagogi» kunne man vel da bruke også om andre innlegg i denne sak enn om statsrådets, som hr. Hambro gjorde. Jeg tror jeg drister meg til å adressere uttrykket til hr. Hambro selv.

Hognestad: Når det gjelder den reelle side av saken, er jeg enig i tilrådinga, og jeg kan slutte meg til det som er sagt av statsråden og hr. Torp. Når det gjelder den rent formelle side, har vi tidligere sett at det er tatt kongelige resolusjoner både på opprettelse av nye stillinger og løyvinger mens Stortinget har sittet sammen. Rent konstitusjonelt er det vel i grunnen ikke noen heldig ordning, og det bør være minst mulig av det, men i dette tilfelle mener jeg at det godt kan forsvares. Er det noe tilfelle hvor det kan forsvares å ta kongelig resolusjon på en løyving mens Stortinget sitter sammen, er det i et tilfelle som dette, hvor det måtte handles raskt, hvis det i det hele tatt skulle gå i orden. Jeg tror at norske interesser tilsier at mest mulig, iallfall flertallet av Hydros aksjer, kommer på norske hender, slik at ledelsen kommer på norske hender. Derfor mener jeg at i dette tilfelle, selv om det er et prinsipp man helst ikke skal slå inn på, kan handlingen forsvares. Det er riktig som hr. Moseid sa, at skal det rettes noen kritikk over det, får den i tur og orden komme når Odelstinget får granskingen av regjeringsprotokollene.

Moseid: Jeg ble svært glad over å høre at hr. Torp var enig i det syn jeg hadde fremholdt, at vi skulle holde oss til den sak som forelå; men jeg ble ikke fullt så glad da han straks etter gikk over på nettopp det tema som jeg mener ikke bør behandles nå, selv i et hemmelig møte, nemlig hvorledes

man eventuelt vil forholde seg i fremtiden. Det tror jeg en skal være klar over, at uansett om det er et hemmelig møte, kan det hende ulykker som gjør at spekulanter får greie på forskjellige ting som har foregått i Stortinget, og det har alltid vært til skade for vårt land. Jeg for min del tror derfor at vi foreløpig hver enkelt bør beholde vår mening om de spørsmål for oss selv, uten å ta det opp til offentlig drøftelse her. Jeg husker ikke vedtaket så nøyaktig, men hr. Torp bekreftet at vi ikke har uttalt noe slikt i et vedtak her i Stortinget. Jeg for min del er villig til å gå med på denne bevilgning av det begrensede beløp, men vil for øvrig ikke ha uttalt noe som helst om fremtiden. Jeg vil si at jeg ikke er forbauset over at det allerede har vist seg stigning i aksjekursene.

Norevik: Hvis det er Stortingets oppfatning at det har betydning for den norske stat og det norske folk å sikre seg en sterkest mulig posisjon i Norsk Hydro, er det meg ufattelig hvordan man kan komme fram til et godt resultat hvis man skal følge den linje som hr. Moseid antydte. Han vil nødvendig være med på å drøfte denne sak, få noen diskusjon omkring spørsmålet, men han gir sin tilslutning til hr. Hambro når det gjelder den konstitusjonelle side. Det vil si det samme som at man skal håpe på at Regjeringen skal ta ansvaret, risikoen, ved å styrke den norske posisjon. Hvis oppfatningen er slik som man ga uttrykk for i 1947 i forbindelse med I. G. Chemie - og det er ikke grunn til å tro at man ser anderledes på det i dag - synes jeg at det ikke skulle være grunnlag for å være så lunken som hr. Moseid gir uttrykk for. Hr. Hambro kan, synes jeg, med rette snakke om demagogi.

Statsråd Evensen: Det er to ting jeg gjerne vil bekrefte. Det ene er overfor hr. Hammerstedt som henstillet til departementet å gjøre all mulig fortgang med å få klarhet når det gjelder I. G. Chemie's aksjer. Den sak er utførlig redegjort for i St.prp. nr. 69 for 1947. I innstillingen står det St.prp. nr. 99 for 1949, det skal være nr. 69 for 1947, det er proposisjonen om oppgjøret med franskmennene. I den proposisjon ble det da redegjort for hele forholdet med I. G. Chemie, og aksjene er beslaglagt av Direktoratet for Fiendtlig Eiendom. Det står også i proposisjonen og er gjengitt i innstillingen. Det er I. G. Chemie som har protestert mot beslagleggelsen. De har fulgt den eneste vei de kan følge, nemlig å anlegge sak ved Oslo byrett. Når jeg sa i mitt første innlegg at jeg antok det ville ta lang tid, tror jeg jeg får rett i det, og der har departementet ingen innvirkning på saken. Vi må svare på alle de dokumenter som forelegges, vi må prosedere saken ved norske domstoler, eventuelt ved internasjonale domstoler. Hva resultatet kan bli, kan vi ikke uttale oss noe om. Vi har bare markert vårt syn på I. G. Chemie-aksjene ved beslagleggelsen av Direktoratet for Fiendtlig Eiendom.

Så var det det hr. Hambro på nytt spurte om, om det var meningen å kjøpe opp norske aksjer. Det har i hvert fall ikke vært i mine tanker, det har hverken vært drøftet i departementet eller Regjeringen. Det som er aktuelt for oss, er å kjøpe opp aksjer på det internasjonale marked, som jeg sa, om kursene er gunstige og vi har økonomisk evne innenfor rammen av den fullmakt vi måtte få av Stortinget.

Presidenten: Hr. Hambro har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad.

Hambro: Jeg vil gjerne ha sagt, i anledning av hr. Torps bemerkninger, at jeg ikke kan tenke meg at denne debatt skal offentliggjøres. Jeg henviser i så henseende til hva hr. Moseid har sagt, at det er umulig uten å skade forretningsmessige hensyn å offentliggjøre en debatt av denne art forinnen f.eks. rettssaken om de sveitsiske aksjer er avgjort, og forinnen staten har fått foretatt de transaksjoner som den får fullmakt til her. Vi kan jo ikke blottstille oss like overfor eventuelle selgere ved å offentliggjøre en debatt av denne art, så jeg mener at man ikke engang kan fatte den beslutning at debatten skal offentliggjøres etter presidentskapets nærmere bemyndigelse. Debatten kan ikke offentliggjøres før eventuelt på et meget, meget senere tidspunkt.

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i at Industridepartementet på Statens vegne kan kjøpe aksjer i Nord Hydro-Elektrisk Kvalstofaktieselskab for inntil kr. 500 000 og at kjøpesummen dekkes av bevilgningen for 1949-50 under kap. 1009, Tilfeldige utgifter i alminnelighet.

Presidenten: Hr. Ingvaldsen har tatt opp forslag om at St.prp. nr. 99 ikke bifalles.

Presidenten antar at mindretallet oppnår det det vil, ved å stemme mot de kr. 500.000, og mener at det her må gå an å votere alternativt mellom innstillingen og det forslag som hr. Ingvaldsen har tatt opp. Ingen har uttalt seg mot det, og det ansees bifalt.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og Ingvaldsens forslag ble innstillingen bifalt mot 16 stemmer.

S a k n r . 3 .

Innstilling fra finans- og tollkomiteen om tollavgifter fra 1. juli 1949 (budsjett-innst. S. nr. 249).

Presidenten: Presidenten foreslår at presidentskapet i samråd med departementet foretar offentliggjørelse av innstillingen og debatten - og anser det som bifalt.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 10,30.